

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za Dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankantnih pism na sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list in članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. šek. rač. 11.153. Telefon 3112

O premetitvah

Mnogo je vprašanj, ki zanimajo učiteljsko, bodisi posameznike ali pa celokupen učiteljski stan. Načelna vprašanja, ki o njih razpravljamo v svoji stanovski organizaciji in ki nas zadevajo prav vse, postajajo včasih aktualnejša in prav zaradi tega govorimo in pišemo o njih takrat več nego sicer. Je pač prav tako, kot pri rani, ki je na zunaj vedno enako velika, a včasih bolj boli nego včasih.

Precej časa nas je zaposlilo zadnje znižanje naših prejemkov, ki nam jih od leta do leta ščipajo, čeprav so že zdavnaj padli pod eksistenčni minimum. Skoro bi pri tem vprašanje pozabili na svoje moralne dobrine, ki prav tako živo rečejo v naše življenje, kot redukcija prejemkov. Ako obrnemo svojo pozornost tudi na kako drugo vprašanje, ni s tem rečeno, da hočemo prvo prepušiti pozabi. Nasprotno, pokazati moramo le, da nam tudi neregularne moralne dobrine prizadevajo mnogo gorja, in je tudi posledica teh občuten udarec po marsikaterem učiteljskem žepu. Neočljiva je torej povezanost posameznih vprašanj, ki zadevajo naše moralne in materialne dobrine.

Poglejmo učiteljsko stalnost. Če bi jo imeli — zgubili smo jo namreč že z znanim § 71 v uradniškem zakonu iz l. 1923. — bi bila mnogim učiteljem prihranjena premetitev po službeni potrebi, kakor tudi po prošnji. Čeprav menda ni učitelja(ice), ki ne bi poznal bistvene razlike med premetitvijo po prošnji in po službeni potrebi, vendar je potrebno poudariti, da ni več najvažnejše to, da dobiš s premetitvijo po prošnji ono mesto, ki si zanj prosiš, odnosno bolje rečeno, ki si ga želiš, in da prideš s premetitvijo po službeni potrebi vedno v tak kraj, kjer je res potreba po novi učni moči in sicer taki, ki je postala morda na drugi šoli odvisna. Nič več ni temu tako. Dogodilo se je že primeri, da je kdo prošil za mesto, ki ga ni želel, prošil je zanj, ker se je bal priti na slabše. In čeprav bi tako mesto dobil po prošnji, vendar ni bila njegova želja priti v ta kraj. Čim je bil uzakonjen zakon § 71, o katerem smo že toliko pisali v zvezi z učiteljsko stalnostjo, tudi ni več službena potreba, vedno resnični vzrok, »službene potrebe«. Saj je primer, ki smo ga doživeli pred nekaj več kot enim letom, da je prišlo na zaslišno enorazrednico kar troje učiteljev »po službeni potrebi«, bil le nesrečen slučaj, ki se pač lahko vsakomur primeri če obstaja nujna službena potreba.

Se ena je razlika med premetitvami po prošnji in službeni potrebi. Namreč premetitev po prošnji se vrši na lastne stroške, a če je učitelj premeščen po službeni potrebi, dobi povrnjene ščitvene stroške. Ker pa je v zadnjem času uvedena v naši državi resnična štednja, tedaj se nam ni bati, da bi se mogla zgoditi taka usodna pomota, da bi prišlo na enorazrednico kar tri učne moči, kot je zgoraj omenjeno.

Vprašanje premetitev po prošnji pa ni tako enostavno. Včasih so bili objavljeni razpisi službenih mest in kdor ni bil zadovoljen na enem mestu, je prošil na osnovi razpisa za drugo. Če je bilo včasih več kompetentov za eno mesto, ga je pač dobil oni, ki je imel več sreče, ali pa vplivnejšega strica. A sedaj že dolgo ni več tako. Nič več ni razpisov, ker pač ni učiteljske stalnosti. In če te ni, čemu naj bi se bili razpisi? — Pa vendar se oddajajo mesta po prošnji. Nekaj praznih mest je sicer bilo objavljenih tudi koncem lanskega šolskega leta, a to ni bil razpis. — Toda kako to, da se vendarle oddajajo mesta po prošnji? Mnogi zvedo slučajno za kako mesto, ki je prazno, pa prosijo zanj, ker bi jim bilo ljubše nego dosedanje, a nekateri so pozvani, da prosijo za novo službeno mesto, dasi so na svojem mestu zadovoljni in nikakor ni njihova želja, da bi ga zapustili in odšli drugam.

Pri presoji oddaj službenih mest moramo upoštevati vedno dvojce: želje in potrebe prošilca in pa službeno potrebo. In prav to je bistvo vseh premetitev. Nikakor ni mogoče spraviti v sklad eno z drugim. Prosilčeve želje so največkrat v diametralnem nasprotju s službeno potrebo, a redki bi bil primer, da bi mogla poslednja — to je službena potreba biti po godu prošilcu.

Učiteljska osebnost naj se zrcali predvsem v pravilnem razumevanju borbe za pravice lastnega stanu

Ze mnogo smo pisali in razpravljali o učiteljski stalnosti in pravičnem disciplinskem postopku, kar je oboje za učiteljsvo ne samo nujna, marveč naravnost vitalna potreba. Toda še in še moramo to poudarjati in

povzdigniti svoj glas po uvedbi učiteljske stalnosti in disciplinskem postopku kakršnega ima ostalo uradništvo. Le če bi dosegli to dvojce, bi bil marsikdo obvarovan, da skuša ustvariti službeno potrebo tam kjer je ni. Gotovo bi tudi prošnji za ona mesta, ki jih prošilci ne želijo, ne bilo, če bi imeli stalnost

zvezano s pravičnim disciplinskim postopkom.

Končno se moramo sami vprašati: Zakaj so potrebna taka razmotrivanja? Saj je vendar nekje zapisano: Človek je bitje, ki ne zmaguje s svojo močjo, marveč s svojim razumom.

Posledice znižanja plač

O zadnjem znižanju uradniških plač je našo časopisje že precej pisalo in reči moramo, da je pisalo uvidevno in se ni vrglo na polje demagoštva, kot se je včasih že to dogajalo. Zadeva je bila toliko resna, da je sama vlada uvidela nevarnost, ki je pretela uničiti mnoge družine ter je svojo prvotno uredbo pri najbolj prizadetih vsaj nekoliko omilila.

Vemo, da se je vlada dotaknila uradniških plač le v nujni potrebi, ki so jo zakrivilo po eni strani razorne razmere svetovnega gospodarstva, ki sega tudi do nas, po drugi strani pa se je pri nas v gotovih boban denar naravnost razmetaval v najrazličnejše politične avanture. Veliko vprašanje pa je seveda, če bodo žrtve, ki jih more prenesti uradništvo, količkaj uspešno zdravilo našemu narodnemu gospodarstvu. Gospodarstveniki o tem po vrsti zelo dvomijo.

Danes se povsod čuti pomanjkanje gotovine. Krožečega denarja je vse premalo, od tod tudi zastoj trgovine, pomanjkanje dela in vsega kar je s tem v zvezi. Pri nas je stalno krožeči denar največ oni, ki pride iz rok uradništva. Saj živimo iz rok v usta kot pravijo ljudje. To vedo prav dobro trgovci in kmetje. Prve dneve v mesecu so trgi z vsem založeni, ker prodajalci vedo, da je dobil uradnik pred kratkim svojo plačo. Koncem meseca ne vozijo več takih množin naprodaj. V bližnji večjih krajeh to prav točno opazujemo.

Pa oglejmo si to zadevo še z druge, z duhovne strani.

V boju za goli obstanek morajo propadati vsa lepa stremjenja v človeku, vzbujajo pa se rada nagunjenja, ki ne bodo v korist ne posamezniku, ne skupnosti. Boj za obstanek ne pozna obzirnosti in morale. O tem nam pričajo žalostni časi naše preteklosti, ko so se za količkaj boljši kosček kruha prodajali nazori. Tu se odpirajo na stečaj vrata korupcije in vsem podobnim izrodkom nenormalnih razmer.

Uradništvo je zelo važen stan v državi. Kjer ta ustroj popušča, se začne še marsikaj rušiti. Svarilen vzgled za to nam je predvojna Rusija, kjer ti je uradnik naredil kar si hotel, samo, če si mu naklonil dobro podkupnino.

V predvojni Avstriji je bilo učiteljsvo v večini kronovin zelo slabo plačano. In kdo se je zavzel za to ubogo paro? Sama vojaška oblast! Seveda je niso vodili pri tem kaki

Za nove „čitanke“

»Izvoljen je bil sreski redakcijski odbor (tov. nadzornik Potočnik, Kislinger in Mahkota), ki bo zbral gradivo, ki ga bo prispeval srez. Pri šolskih konferencah naj se stavi na dnevni red točka »Naše čitanke« in o uspehu je poročati društvu; prav tako je poslati zbrano gradivo in nasvete.«

Tako je sklenilo sresko društvo Laško na svojem novemberskem zborovanju (gl. »Učit. tov.« z dne 5. XII. 1935.). Ta sklep je priča, da je okrožnica sekciješkega redakcijskega odbora bila pri tovariših in tovarišicah sprejeta z razumevanjem in je želja vseh, da pridemo čimprej do novega čtiva vsaj za osnovno šolo.

Ta ali oni bo morda rekel: »Kaj hočejo vendar, saj imamo čtiva dovolj!« Toda problem novih čitank je nujen in pereč že dalj časa. Posamezniki so neprestano opozarjali na nove potrebe, posebno ostre zahteve po novih sodobnejših knjigah so postavljali udeleženci izobraževalnih tečajev l. 1927–29. Tudi pokrajinske skupščine so permanentno razpravljale v odsekih o novih knjigah za narodno šolo. Številni udeleženci svetovne razstave šolskih knjig v Lipskem l. 1928. smo predlagali spricho zastarelih naših učbenikov že takrat konkretnije oblike bodočih učnih knjig. Kakor mnogo važnih vprašanj, je tudi ta zadeva vsled rastoče gospodarske krize padla v pozabljeno, dokler ni letos stopila zopet v ospredje.

Nedostatke starih čitank so občutili (in še občutijo) vsi oni, ki so sledili duhu časa in doživeli prevrat v pedagoški usmerjenosti. Za uveljavljanje vzgojnih ciljev in izobraževalnih idealov je tudi novi šolski zakon iz leta 1929. določil nova pota aktivnosti dece in koncentracije snovi. S § 44. je bila uzakonjena aktivna ali delovna šola, ki je vrgla iz tečajev Herbartove norme. Oni, ki so bili ali so še ukoreninjeni v metodah 19. stoletja, potrebe po novem šolskem štivu še

človečanski ali kulturni oziri, pač pa strah za lastni prestiž. Takole nekako je bilo pisano že v predvojnih letih v glasilu generalnega štaba: Učiteljstvo je treba boljše plačati ali pa podržaviti. Nevarnost je, da bo začelo zaradi gmotnega zapostavljenja vstopati v socialistične vrste. Te ideje bo potem razširjalo naprej med ljudstvom. Ni bolj nevarnih ljudi kot je intelgenca te vrste, ki je posejana po vseh skrivnih kotih naše domovine in nam lahko podminira s svojimi prevratnimi nazori vso očetnjavo. —

Take skrbi so imeli takrat vojaški krogi in niso bili ravno napačno poučeni. Saj so imeli odlično izvedeno opazovalno službo.

Danes so sicer drugačne razmere, a posledice, ki jih rodi beda, lahko zavzamejo sicer druge smeri, prinašale pa kljub temu ne bodo nič dobrega.

Pred očmi imam zlasti učitelja v zapuščeni, od kulturnih središč oddaljeni vasi. Edin tovariš, ki ga ima, mu je v dolgih zimskih večerih knjiga ali časopis. Knjigo si še izposodi. A človek nima pravega veselja do nje, ker bi jo mnogokrat še rabil, a jo mora v določenem roku vrniti. Časopisa si pa kar ne more izposojati. Danes bi bilo to že kar poniževalno. Marsikoga zanima literatura, znanost, umetnost. A vse je v primeri z dohodki tako drago, da postajajo take želje nedosegljive. Radio je predrag. Kdaj bodo plačani obroki in kako, ko ni niti za najnujnejše življenjske potreščine.

Samotarji rabijo včasih razvedrila, sebi enake družbe, sicer se jih loti melanholijska, ki lahko otruje duha. Morali bi obiskati vsaj v daljših razdobjih kakršnokoli kulturno prireditve. To za današnjega človeka ni več potrata, temveč duševna potreba, ako hoče količkaj ostajati na površju naše dobe. Da bi mislil na daljšo potovanje, ki širi človeku obzornje, mu daje priliko spoznavati svet, življenje, ljudi in razmere v bližnji ter daljni tujini, kar bi mu lahko zelo koristilo pri pouku — to so danes že utopije.

Pravilen razvoj šolstva je mogoč le z njegovo ločitvijo od politične uprave

ne morejo občutiti. Saj so za predmetni pouk starega kova bile čitanke nalašč sestavljene in nikakor ne morejo služiti pravemu »življenjskemu pouku«, ki hoče privzgojiti trajno veselje do čitanja. Tega v velikih meri o šoli odradla mladina ne moremo v splošnem trditi. Tovariš, ki je izvedel statistiko v kmetsko in gosp. nadaljevalni šoli večje ravninske vasi, bi lahko v tem pogledu podal porazne podatke. Kajti šola je navajala deco k čitanju beril, ne pa k čitanju knjig. Pa še to se je vršilo na berilnih sestavkih, večinoma dolgočasnih in zelo oddaljenih od resničnega življenja. Ze naslov »Čitanke« odbija in se v bodoče mora namoštiti z naslovi iz življenja.

Idealne bi bile — zlasti iz vidika strnjenejšega šolskega dela — čitalne knjižice (pole) iz raznih življenjskih področij, ki bi vsestransko podale otroku kos resničnega življenja. To dejstvo je v polnem obsegu vpoštevala letošnja anketa za nove šol-

VSEBINA:

O premetitvah.

Posledice znižanja plač.

Za nove »čitanke«.

Prvi kongres Jugoslovanske Unije za zaščito dece.

Mladina govori.

LISTEK: Vse je tako kot pred sto leti.

Splošne vesti. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Mladinska matica. — Učiteljski pevski zbor. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU.

ske knjige, na kateri pa so zastopniki skoro raj vseh učiteljskih društev — izvoljeni na letošnji banovinski skupščini JUU — za prehodno dobo ubrali še kompromisno pot: razredno čtivo v obliki sintetično zbrane snovi, kakor se je to dokaj posrečilo tov. Fleretu z »Našo prvo knjigo«, kjer Ivo in Ana skozi vso knjigo doživljata veselje in žalost »šole in doma«. V 2. šol. letu naj knjiga obsega žitje in bitje v »štirih letnih časih«. 3. šol. leto naj pokaže »Ljubo doma, kdo ga ima«, 4. šol. leto pa »Čez hribe in doline«. To so vodilne misli za posamezna šolska leta, kakor jih je predlagal tov. E. Vranc v znanem »Projektu učnega načrta za narodno šolo«. (Izdalo JUU v Beogradu — cena Din 3/50.) To je najboljša rešitev za bližnjo bodočnost.

Novo »čitanke« v redakciji odbora JUU je pospešil tudi razpis novih šolskih knjig ministerstva prosvete v Beogradu, ki bo pa najbrž preklican. To bo stvari samo koristilo, saj je učiteljska stanovska organizacija proti monopolizaciji in unifikacijam nastopila takoj po izidu tozadevnih uredb, dobro poudarjajoč nadaljnji razvoj slovenskega šolstva.

Sekcija JUU je s posebno okrožnico razglasila, da je k sodelovanju za novo razredno čtivo osnovne šole

vabljen vse slovensko učiteljstvo.

Tudi »Učit. tovariš« je v št. 15. od 7. novembra objavil podrobnejše smernice za zbiranje gradiva v označenem okviru razrednih vodilnih idej. Sresko društvo Laško je pokazalo kot prvo svetel vzgled za sodelovanje. Naj bi sledila vsa društva, da bo bodoče čtivo osnovnih šol resničen in veren izraz vse Slovenije ter pravi odsev domače grude!

Poleg načela domačnosti in sodobnosti (socialno razgibana doba) je posebno važen pedopsihološki (mladinolovni) moment, ki se nekdanji pri čitankah še ni dovolj upošteval. Premalo temeljito poznamo duševni obraz povojnega slovenskega otroka, da bi mogli s 100% sigurnostjo ugoditi njegovim potrebam. Nebroj vprašanj je še neresenih in danes nimamo raziskanega niti zanimanja našega šol. otroka, dočim imajo drugi narodi že točno pedološko sliko svoje mladine. Morda bo »Vseslovanski pedološki kongres 1937 v Beogradu« dal potrebno inicijativo za znanstvena raziskovanja otroka v naši domovini.

Za sestavo novega čtiva bi bili zelo potrebni poskusni na posameznih šolah, kjer se naj po razredih in pri učiteljsvu ugotovijo posebno posrečeni literarni sestavki, ki jih je deco osnovne šole najbolj vzljubila. Takšno gradivo iz vseh srezov bi pomenilo posebno dragocen prispevek k izgraditvi naše mladinske literature sploh! Zlasti »Mladinski matici« bi podatki dobrodošli, posebno pa prosijo zanje redakcijski odbor za nove šolske knjige, pri sekciji JUU v Ljubljani.

Po vzoru vrlih tovarišev v Laškem pojdi mo na delo za nove slovenske »čitanke«, da s skupnim delom ustvarimo knjige, ki bodo v skladu s sodobnostjo in bližnjo bodočnostjo ter bodo neposredno tudi zrcalo slovenske pedagoške zavesti v onih časih, ki napreduku šolstva sicer niso naklonjeni!

E. V.

Prvi kongres Jugoslovanske Unije za zaščito dece

(Nadaljevanje.)

Predavanja o temi: Vmeščanje otrok v družine se je nadaljevalo istega dne (30. nov. pop.) v dvorani Rdečega križa. Število poslušalcev se je močno skrčilo.

Gospodična Milena Atanacković (šef Odseka za zaščito mater in dece v ministru socialne politike in narodnega zdravja v Beogradu) je referirala o temi: Vmeščanje dece v družine v naši državi. V referatu g. dr. Ambrožiča smo že čuli, da v naši državi prednjači v delu za otroka Slovenija. Gospodična Atanacković pa je to konstatacijo še podčrtala in se obenem spomnila velikega

dela na polju zaščite dece pokojnega predsednika te akcije g. Levičnika. Dobro poznavanje avstrijskih zakonov za zaščito otrok, kakor tudi dobro poznavanje slovenskih razmer v pogledu dečje zaščite, ki jih je osebnou poučila, ji je omogočilo podati izčrpno sliko in stanje sedanjega dela. Podrobno je navajala pogoje, ki jih predvideva uredba za sprejemanje otrok v varstvo, poudarjala, da se povsod pojavlja težnja za zaščito dece, kar je znak, da je ta zaščita eden najbolj perečih socialnih in nacionalnih vprašanj. Če smo izvedli pri nas uredbo o socialni zaščiti otrok,

bi bilo v teh težkih časih naravnost nujno, da izvedemo socialno-higiensko zaščito otrok, ki kar kriči po uresničenju. Da je to resnica, bo razvidno iz statistike, ki jo bom dodal h koncu tega poročila. Iz njenega, kakor iz vseh predavanj pa je izvenela trpka resnica, refren današnjih časov: Za vse te stvari »nema budžetskih možnosti«. In še številke onih fondov, ki so na razpolago, so silno majhne.

G. dr. Jovanović (šef zavoda za zdravstveno zaščito mater in dece v Novem Sadu je referiral o temi: Dečje kolonije v Dunavski banovini. Uvodoma je podal nekoliko zgodovine o dečkih domovih v Dunavski banovini, povedal kako so pred in med vojno porabljali Madžari te domove v svoje nacionalne svrhe itd. Izrazil je mnenje, da dečki domovi v takem stanju, kakor so danes, nikakor ne ustrezajo svojim smotrom. Je pristaš dečkih kolonij. Toda prve kot druge ustanove se morajo boriti proti raznim boleznim, kakor je n. pr. trahomom, boleznim lačnih in golih. Dečki domovi, kakor tudi kolonije slabo uspevajo radi večnega menjavanja vodstva. Prav bi bilo, če bi se v dečje domove namestile tudi matere. Toda vse delo, ki se danes vrši v iznešenih smereh je skoro zastoj in nastane vprašanje: ali ima sploh kakšen smisel ukvarjati se v teh starih domovih, pa tudi, ali bi ne bilo bolje, da bi se podvzele vsaj vzporedno s tem delom v domovih tudi tiste socialne akcije, ki bi zlo v korenini zatrla? Prav pa bi tudi bilo, da bi imeli mi — za vsak slučaj — izdelan načrt, kam z otroki v slučaju vojne.

Gospa dr. Vajt-Gajićeva (šef urada za zaščito mater in dece mesta Beograda) je referirala o temi: Delo mesta Beograda za zaščito dece v tujih družinah. Dečkih dispanzerjev je malo, potrebe pa so vedno večje. In še za te zavode, ki jih imamo primanjkuje izobraženega osebja. Kar pa se tiče nameščenja otrok v tuje družine, je pa pri nas zelo težko. Za sprejem otroka v rejo se javljajo žene iz najnižjih slojev, tako da roma otrok iz bede v bedo. Vendarle pa je opaziti mnogo idealizma, saj je po približnih ugotovitvah bilo nameščenih v družine, ki so reflektirale več ali manj na zaslužek z otrokom 22,5%. Umrlijnost v dečkih domovih je 2-3%. V Sloveniji je ta odstotek še manjši, ali pa ga sploh ni. Največja umrlijnost je v Prizrenu 68%! V mnogih primerih je treba v rejo odne otroke nadzirati, bodisi radi event. zlorabe, bodisi radi pomohkuženja.

Gdč. dr. Trbojević (zdravnica dečjega dispanzerja v Zagrebu) je ref. o temi: Delo dečjega dispanzerja v Zagrebu na kolonizaciji dojenčkov in malih otrok. — Ko se je leta 1930. pričelo dajati otroke v rejo, se je javilo v Zagrebu do 200 žena, ki bi bile pripravljene sprejeti otroke. Preiskava teh žena je ugotovila, da so iz najnižjih in najbednejših slojev zagrebskega mesta, ki jim je menda več do zaslužka, kot do poštenega dela. Jasno! Toda kljub temu je treba ugotoviti v mnogih primerih, da je ljubezen do teh otrok resnična. — Mnogo neprilik povzroča tudi ugotavljanje identitete teh otrok, saj je često nemogoče ugotoviti ime, starše, kaj šele ostale podatke. Po zakonu se jim imena ne sme dati, zato jih kličejo kakor pač nanese. Kolonizacija zagrebske dece se je sprva vršila na Turopolju, ker pa podnebne prilike niso bile ugodne, se je kolonija preselila v Krapino.

Po tem referatu se je razvila diskusija. Do posebnih ugotovitev ni prišlo. Sprejela se je naslednja resolucija o oskrbi otrok v družini:

I. Kolonije za dojenčke in male otroke so pokazale v naši državi, čeprav se morajo boriti z mnogimi težavami, da morejo biti zelo dober in cenjen način oskrbovanja in zaščite predšolske dece in dojenčkov, pred koncem prvega leta.

II. Prva organizatorna načela kolonij so:

1. Treba je posebno skrbno izbirati kraje za kolonije in še skrbneje izbirati hraniteljice. 2. Vsaka kolonija mora vsekakor imeti v svojem središču otroško zdravstveno postajo z otroškim dispanzerjem. 3. Kot kolonijske otroške zaščitne sestre se smejo postavljati samo dojilje in temeljito šolane v zdravstveni socialni zaščiti dece, ki so se pokazale zelo sposobne pri praktičnem delu. 4. Vsaka kolonija mora biti pod vodstvom ali vsaj strokovnim nadzorstvom pediatri-

skih ustanov. 5. Nekontrolirano oddajanje dojenčkov in malih otrok na hrano se mora pobijati z zakonskimi in upravnimi ukrepi.

III. V kolonije ne spadajo, temveč v posebne otroške domove:

1. Nedonosni in bolni dojenčki. 2. Bolni in bolehnj otroci. 3. Otroci z duševnimi in telesnimi hribami. Prav tako ne spadajo v kolonije tisti otroci, ki jim je moči materijalno in moralno z zadostno pozornostjo streči v lastni družini, ožji ali širši.

IV. Priporoča se zasebnim društvom, občinam in banovinam, da posvečajo večjo pozornost kolonijskemu sistemu za oskrbo dece.

V. Priporoča se tudi za otroke v šolskih letih vezani kolonijski sistem, da se namreč po možnosti tudi zanje ustanove kolonije. Te kolonije bi morale biti pod pedagoškim vodstvom, sodelovanje otroških zaščitnih sester, kolonijskih oziroma šolskih zdravnikov je pa neobhodno potrebno.

VI. Posebno se priporoča, da se ustanove posebne kolonije za bolne in zdravstveno ogrožene otroke.

VII. Za zapuščeno mater z dojenčkom se priporoča namestitve v otroških kolonijah, ki imajo dobro organizirane otroške dispanzerje z zdravnikom-pediatrom.

Naslednjega dne (1. dec.) dopoldne se je vršila druga glavna redna skupščina Jugoslovanske Unije za zaščito dece. Za predsednika je bil ponovno izvoljen dr. Šilović.

Popoldne so bila na programu predavanja, ki so obravnavala temo: Rasna higiena in dečja zaščita.

G. dr. Kostić (univ. prof. Beograd) je referiral o temi: O potrebi rasno-higienske orientacije v zaščiti dece. Vsi dosedanja rasno-higienski zakoni so več ali manj sentimentalni in škodljivi. Zaščita, ki ima v obziru samo sedanjost, je zgrešena. Deca, ki nima roditeljev in sploh nikogar, kakor tudi kreteni, je danes mnogo na boljšem, kot pa oni otroci, ki imajo roditelje, čeprav se le-ti nič ne brigajo zanje. To nikakor ni prav. V principu je treba zaščititi predvsem one, ki so zdravega pokolenja in ki obetajo postati dobri državljani in imeti zdrave potomce.

Skrb za defektne deco (slepe, gluhe, duševno bolne itd.) naj se dado v posebne zavode in naj skrbe zanje razne humane organizacije. Onim otrokom pa, ki ne spadajo v te zavode, a so potrebni zaščite, naj omogoči znosno življenje in napredek. Le-ti so potrebni zaščite, dočim so defektni potrebni predvsem skrbstva. Toda napačno bi bilo misliti, da je mogoče rešiti otroka samo z zadostno obleko in higienskim stanovanjem! Rasno-higiensko zaščito v omenjenem smislu so izvedli v Nemčiji.

G. dr. Petrović (šef dečjega oddelka občne državne bolnice v Beogradu) je referiral o posledicah, veneričnih boleznih roditeljev na potomstvo. Venerični bolezni, ki se podedujeta sta, samo dve: gonoreja in sifilis. Pred 50, 60 leti nam še ni bilo znano kakaj se rodi slepa in gluha deca. Moderna medicina pa je ugotovila, da taki pojavi neredko izvira radi obolenja staršev na gonoreji. Gonoreja, kakor tudi sifilis sta pri nas zelo razširjeni. Posebno zadnja, tako, da bi bilo potrebno proti tej boleznimi pričeti obrambo na isti način, kakor se vrši obramba proti tuberkulozi. Kako se prenaša sifilis na otroka še ni popolnoma raziskano. Od sifilitičnih staršev rojeni otrok oboli navadno v 5 mesecu. Infekcija pa se izvrši navadno že v 5 mesecu nosečnosti. Malo verjetnosti je, da bi se mogla prenesti kaj te bolezni od očeta na otroka. Najhujši je oni sifilis, ki ga prinesejo otroci že s seboj na svet. Posledice te bolezni pa se najhujše prikažejo v 2, 3. in 4. letu predvsem na kosteh. — Predavanje je bilo strogo strokovno-znanstveno, tako, da so mu prisotni s težavo sledili. Toda bilo je izčrpano napisano, ni pa ga bilo mogoče tako tudi podati, kakor vseh predavanj tega dne, ker je primanjlovalo časa.

G. dr. Nedeljković (doc. univ. Beograd) je referiral o temi: posledice tuberkuloznih roditeljev na potomce. Sprva se je mislilo, da je tuberkuloza dedna. Koch je to mnenje ovrgel, ko je našel bacile jetike. Toda to odkritje pa še ni povsem izključilo možnosti tuberkulozne infekcije semenske stanice, odnošno embrija. Znano je namreč, da je nekemu strokovnjaku uspelo inficirati kurje

jačice z bacili tuberkuloze. Pišče, ki se je izvalilo, je bilo tuberkulozno. Nastalo je torej vprašanje, ali ni mogoča tudi infekcija semenske stanice. Ta verjetnost pa je bila odstranjena z ugotovitvijo, da potuje semenska stanica v maternico tako hitro, da je infekcija skoro absolutno nemogoča. Eksperimenti so pokazali tale rezultat na kuncih: Samica zdrava, samec tuberkulozen; eden od mladičev je gotovo tuberkulozen. Na vprašanje: Ali je ono dete, ki se rodi od tuberkulozno obolele matere isto po svoji fizični kvaliteti kot ono, ki se je rodilo od zdrave matere, je

sledil odgovor, da popolnoma isto in tudi brez nevarnosti, da oboli, seveda, če se odstrani možnost zunanje infekcije. Iz tega sledi, da je dete o tuberkulozno obolele matere prav tako podvrženo infekciji kot dete, ki ga je rodila zdrava mati. Vprašanje: Ali je dete jetično bolne matere morda bolj odporno od deteta zdrave matere, je sledil odgovor da ne. Torej je eventualna imunizacija izključena. Eno pa je gotovo, da otroci, ki so se rodili od tuberkulozno bolnih staršev, pozneje hitro oboliijo in to s 67% verjetnostjo.

(Dalje prihodajči.) Vojko Jagošić.

„Tako bom preromal s culo in palico vso to lepo domovino in ne bo ga rodoljuba, ki bi poznal narod tako natanko kakor jaz. Časih sem si hudo želel, da bi prepotoval domovino iz kota v kot, — no, zdaj jo bom na deželne stroške.“

Ivan Cankar, Zbrani spisi,
9. zvezek, stran 102.

Mladina govori

(Ob 2. številki »Našega roda«.)

Lica so začela deci v razredu, ko je došel, sel in napovedal: »Pridite v pisarno po 2. številko »Našega roda«. Ko je prejel vsak učence svoj izvod, so se pogrezili v tiho ogledovanje, prelistavanje in prebiranje. Samo za toliko, da je bilo ugodno njihovi radovednosti. Otroci so namreč prav taki kakor odrasli, ali pa narobe: odrasli so prav taki kakor otroci. Zadnjič sem bil v neki zelo spodobni družini, kjer so prešli v trenotku, ko sem se mudil tamkaj, knjige neke književne družbe. Da ste jih videli, kako so planili po njih in bi v tej, nadvse spodobni družini, prišlo kmalu do prepira, kdo si bo naprej ogledal posamezne knjige.

»Naš rod si boste ogledali podrobneje doma, potem pa se bomo jutri o njem pomenili,« smo končali razgovor prvega dne.

Prihodnje jutro so vsi buljili v list, še preden se je pouk začel. Takoj po molitvi smo otvorili »plenarno debato«. Kako in kaj je sodila mladina o listu po vtisih sama od sebe, pa naj prikažejo naslednje njihove besede:

Naslovna stran: Slika je taka kakor v prejšnjem mesecu, le številka v desnem zgoranjem kotu je zamenjana. — Na večji sliki sede otroci še na prostem in bero knjige, v krogu pa je narisana sneg.

Miklavž bi moral biti narisani, ali pa kaj Miklavževih daril. — Namestu otrok pod drevesom, bi moralo biti narisano kaj od zime.

Ali je ta številka za november ali december? Se je zanimal eden izmed malih naročnikov. In povsem upravičeno! Naša šola je prejela 2. številko šole 1. decembra, pa ne po krivdi uprave Mladinske matice. Naslovna stran lista ne beleži nikakega datuma.

— Jaz bi želel, da se naslovna stran vedno menja.

— Podobe pa naj bodo bolj v živih barvah, ker jih prerišem.

Deci pojasnim, zakaj ne menjava »Naš rod« svoje zunanje obleke: padec števila naročnikov, stroški za kličje, honorar slikarju za vsako sliko itd. Pa jih povprašam, če so zadovoljni z mojim pojasnilom: »Ja, če ni drugače!...«

Pri križanki »Spomenik« se pritožijo, da morajo uganiti tudi latinske besede, pa se tega ne uče v osnovni šoli. (Sploh so včasih še celo odrasli v zadregi, ko rešujejo kri-

škačejo bosonogi za kozami! Nikogar ni bilo, ki bi jih učil pisati in čitati.

— A jaz vem, je rekel Selim, ki ima tridesetleten let, kako zelo mi je v življenju služilo onih nekaj črk, ki sem se jih naučil še kot otrok. Tudi med vojno mi je bilo vedno lažje nego ostalim tovarišem. Bog mi je dal in hiša mi je donasala... In odločil sem se sezidati šolo svoji vasi.

Tako se je tudi zgodilo. Selim je sklical vse moške iz zadruge Eminovićev, ki šteje štiri-ideset štiri člane in jim je sporočil svoj namen. Može so se spogledali in blagovoli to misel...

— Bil srečno... zidaj brate! so soglasno vzkliknili vsi.

Selim je sklical tudi ostale kmete in jim sporočil kaj namerava. Nikdo mu ni odrekel pomoči. Ključno je kmalu zapelo in delo se je pričelo. Od zore do mraka so nosili kmetje zemljo, klesali kamen, zidali. Tako so delali vse leto, ko je le čas dopuščal. Šola je bila sezidana in pokrita. Ni morda to kaka hišica, nego prava, pravcata šola, ki ima dve ogromni učilnici, svetli in popolnoma higijensko urejeni. V istem poslojzu sta tudi dve stanovanji za učitelja, ki prideta v vas. A ni ostalo samo pri tem. Selim je pripeljal mižarje in dal napraviti šolske klopi in mize. Še več: kupil je zemljišče in jih obesil na stene, nabavil je šolske knjige in tudi zvezke.

žanke, kaj šele mladiči, ki jim je list nar-menjen.)

Ribičičeva uvodna povest jih je zadovoljila. Francelj ima tako naročeno od doma, naj ne ponuja malice okrog in mora ubogati. Vsi pa so sočustvovali s siromakom Kočarjem. Povedati tudi moram, da smo Kočarjevga iz povestice popisali. Lačnega dečka so prav dobro pogodili in tudi sočustvovali z njim. Marljivo so iskali spisu naslove. Nekaj jih navedem: Požeruh. Požrešnež. Lakomnež. Pojedina v drvarnici. Skrta malica. Ubožen fant. Jed v miru. Slastna klobasa. Neusmiljeni fant. Skopi deček. Siti Francelj in lačni Kočarjev.

Bratovščina Sinjega galeba. Z veseljem so ugotovili mladi kritiki: Zdaj pa niso več slike tako počekane. Zaželeli pa so, naj bi bile risbe prazne in ne črtaste. — »Doma bi jih radi barvali.« In res, lansko leto so imeli Šimnovoga Lipeta prav lepo in lastnoročno pobarvanega.

Pri »Šoli«, in drugih neilustriranih prispevkih so obžalovali, ker ni v povesti slik. Otroška duša hoče svoji fantaziji konkretne opore, pisana beseda ji je zato preslabotna, risbe pa točno usmerijo njegovo razglabljanje.

»Med sponami« našega stanovskega tovariša Josipa Lapajneto bo v tej številki še najbolj porabna snov za skupno razredno razpravo. Saj je posneta iz našega domačega področja. Mladina pa se je izrekla o spisu tako-le: Naslov je zelo čuden. Mi bomo dali povesti drugačen naslov, so se vsi odločili. Motili pa so jih tudi vmesni naslovi (prevelik tisk!) in so dejali: Sem mislil, da se tam: »Pot k svobodi« že prične druga povest.

Zelo jih je pritegnila tudi poslednja ilustracija: Pogled na rojstni kraj Davorina Jenka. Skoda, ker ni naveden risar in pod sliko podrobnejši opis, kaj prikazuje. Zlasti imena zasneženih gora. Pa jih, bomo poiskali ob priliki na zemljevidu, ko se bomo z Lapajnevim prispevkom podrobneje pobavili. Vem pa, da bo tega prispevka vesel vsak, ki mu služi »Naš rod« za razredno štivo. Naj nam jih nudijo v vsaki številki.

Kužki — fotografija Franceta Ferjana — so tako srčkana slika, da spravijo v dobro voljo vsakogar. Od najmlajšega do največje-

Vse je tako kot pred sto leti

Kmetje so sami sezidali šolo, a učitelja jim nikdo ne pošlje.

V »Politika« od 1. dec. t. l. je priobčen iz Nevesinja sledeči zanimivi, od Milana Šantića podpisani dopis.

Vse je še tako kot pred sto leti. Brezpotni in nerodoviti hercegovinski Kras se ni spremenil niti za las. Hišice pripeljene ob ekalo z nizkimi slamnatimi ali lesenimi strehami, a vasi raztresene. Ni tu bogatih ravnin, ki se na jesen zlatijo od zrelega rumenega klasja, niti širokih ulic, ki dehtijo po nasičenosti in bogastvu. Ceste o katerih se je stoletja sanjalo in pripovedovalo, niso prepletle Hercegovine. Vse je še v znamenju pričakovanja in pobožnega molka, vse še v znamenju vere, da bodo prišli boljši in srečnejši časi. Na žalost ti ne pridejo, a čas tepta grobo, neusmiljeno.

Nadloge, vse težje od težkih lebdijo kot nekako prokletstvo nad tem krajem. Živi se od pripovedk in gosli, od izročil, ki prehajajo od roda do roda in od starega viteštva, ki se z neko čudno pieteto hrani v dušah lačnih gorcev, kot staro orožje v muzejih. In sreča je, da je tako. Ako ne bi bilo tega

ogromnega optimizma, ako ne bi bilo praznih sanj, ki omamljajo ta svet in ga uspavajo v njegovih praznih nadah, ako bi ne bilo tega, bi bila Hercegovina obsojena na samomor.

Hercegovinska vas ni danes željna samo kruha, soli in vode. Njena težnja za šolo in znanjem je prav tako zelo velika. Nešteto kmetov je prodalo zadnjega vola, zadnjo ovco, da bi poslali otroka v šolo. A na žalost, največje je število takih, ki nimajo ničesar prodati, ki ob največjih žrtvah ne morejo nuditi otroku niti ono najprimitivnejšo izobrazbo. O šolah v gornji Hercegovini se sploh ne more govoriti, ker jih imajo le v trgih in velikih vaseh. Niso redki primeri, da hodijo otroci po deset dvanajst in tudi več kilometrov do najbližje šole. Toda kmetom ni žal truda ne časa in tudi ne prispevkov, v kolikor sploh morejo kaj prispevati, da bi prišli do šole. Njihove želje ostajajo vedno le želje, ker jim država ne more pomagati. To se mora končno tudi razumeti. — So pa primeri, ki se jih v resnici ne more razumeti. Kako zelo si hercegovinska vas želi priti do šole, bo najlepše pokazal primer Selima Eminovića.

Selim je edini, ki zna pisati in čitati v Kljunih, vasi, ki se je skrila v podnožju planine Crvnja sedemnajst kilometrov od Nevesinja. V tej vasi je 75 za šolo odraslih otrok. Selim jih je gledal dan za dnem, kako